

EU:s intentioner till en utvidgning av unionen

En teoriprovande fallstudie av EU:s utvidgningsstrategi på västra Balkan

David Alström

Fredrik Afzelius

Abstract

In recent years, the idea of the EU and membership of the union is meeting growing resistance across Europe. This despite the fact that the multi billion EU apparatus is gaining influence in new geographical areas, is becoming a more integrated institution and, most recently, having a strong influence on the member states' Covid-19 vaccine policy. This paper seeks to explain the unions' expanding ambitions through both a Neorealist perspective as well as through the theory of Normative Power Europe. We have chosen to focus on how the EUs' expanding ambitions on the western Balkans can be viewed through these perspectives. To achieve this, we analyze the EU Commissions' strategy documents; "A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans" and "Strategi för utvidgningen och huvudfrågor 2014-15".

By studying the Commissions' expansion strategies towards the western Balkans from the different perspectives of the chosen theories' thesis and assumptions, the paper provides insights into the strategy. The Neorealist perspective of prosperity through security and common defense efforts can be found in both documents. Meanwhile, from the perspective of the Normative Power Europe theory, both documents address the spectrum of soft values such as institutionalism, human rights and equality. The latter theory is somewhat more applicable due to its being a theory developed specifically for EU matters.

Nyckelord: Normative Power Europe, neorealism, EU, västra Balkan, utvidgning

Antal ord: 8276

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
	1.1 Bakgrund	4
	1.2 Syfte och frågeställning	6
	1.3 Tidigare forskning	6
	1.4 Studiens disposition	8
2	Teori	8
	2.1 Normative Power Europe	8
	2.2 Neorealismen	10
3	Metod och material	12
	3.1 Metod	12
	3.2 Analysverktyg	14
	3.3 Fallet västra Balkan	16
	3.4 Material och avgränsning	17
4	Resultat och analys	19
	4.1 Neorealistiska aspekter av EU-kommissionens strategidokument	19
	4.2 Normativa aspekter av EU-kommissionens strategidokument	22
5	Avslutande diskussion	26
6	Referenser	28

1 Inledning

"If we want more stability in our neighborhood, then we must also maintain a credible enlargement perspective for the Western Balkans" (Europeiska kommissionen 2018:1).

Citatet ovan tillhör den dåvarande ordföranden för Europeiska kommissionen, Jean Claude Juncker, när han 2017 talade optimistiskt om EU:s utvidgning och framtidsutsikterna för länderna på västra Balkan (VB). I nuläget bedriver EU en utvidgningspolitik som syftar till att gradvis integrera länderna på västra Balkan med den Europeiska unionen. Unionens uttalade mål för deras allmänna utvidgningspolitik är att förena de europeiska länderna i ett gemensamt politiskt och ekonomiskt projekt, vilket även bidrar till att förstärka EU:s närvaro på den internationella arenan (Europaparlamentet 2020). I samma nutida kontext kan vi konstatera att det finns ett ökat intresse hos länder som Kina, Ryssland och Turkiet att vidga sin makt med expansiva investeringar i Afrika, annekteringar av grannländer och kränkande av mänskliga rättigheter.

Mot denna bakgrund är det av intresse att studera vad syftet med EU:s utvidgningspolitik är. Statsvetaren Ian Manners menar att EU är en normativ makt inom den internationella politiken som sprider normer och värderingar om bland annat fred, frihet och demokrati i deras externa relationer. I kontrast till denna teori finns det neorealistic kritik mot att EU:s normativa agenda skulle vara unionens främsta angelägenhet. I den här uppsatsen ämnar vi att undersöka vad som i högst utsträckning kan förklara EU:s ambition till att vidga unionen, genom en teoriprovande fallstudie på EU:s utvidgningsstrategi på Västra Balkan.

1.1 Bakgrund

Europeiskt samarbete länder emellan har efter andra världskrigets slut synnerligen utvidgats. Från att sex länder grundade den Europeiska kol- och stålunionen i början av 1950-talet består den Europeiska unionen idag av 27 länder, varav Storbritannien var det första landet att lämna samarbetet 2020 (Europeiska unionen 2020). Förutom att antal medlemmar i unionen ökat kraftigt sedan dess grundande, har likaså samarbetsområdena ökat markant. Från liberala grundtankar som frihandel med argumentet att ekonomisk interdependens stater emellan minimerar risken för konflikt, verkar EU idag på en rad olika områden. Från exempelvis utrikespolitik, bistånd, mänskliga rättigheter till skatter, tullar och transporter (ibid).

Den Europeiska unionen har vid sex tillfällen utvidgat sig genom att nya medlemsstater anslutit sig till unionen, varav den senaste innebar Kroatiens medlemskap 2013. Europaparlamentet skriver att:

- ”EU:s utvidgningspolitik syftar till att förena europeiska länder i ett gemensamt politiskt och ekonomiskt projekt. Vägled av unionens värden och villkorad av strikta krav har utvidgningen visat sig vara ett av de värdefullaste redskapen för att främja politiska, ekonomiska och sociala reformer samt för att konsolidera fred, stabilitet och demokrati på hela kontinenten. Utvidgningspolitiken förstärker också EU:s närvaro på den internationella arenan” (Europaparlamentet 2020).

Dessutom konstaterar EU-kommissionen i *"Strategi för utvidgningen och huvudfrågor 2014–15"* (2014) även att utvidgningspolitiken bidrar till ömsesidig nytta i form av fred, säkerhet och välbefinnande i Europa samt att den ger EU ökad politiskt och ekonomiskt inflytande.

Anslutningsprocessen till unionen är däremot relativt komplex och för att ett land ska kunna bli medlem finns det en del krav som skall uppfyllas. Dessa återfinns till största del i Fördraget om Europeiska unionen (FEU) samt i det som kommit att kallas Köpenhamnskriterierna. I FEU är det huvudsakligen två artiklar som reglerar de krav som ställs på länder som vill bli medlemmar i unionen. Artikel 2 reglerar unionens grundläggande värderingar som exempelvis respekt för mänskliga rättigheter, frihet, demokrati och jämlikhet (EU-fördraget). Artikel 49 fastställer att varje europeisk stat som respekterar dessa värden som avses i artikel 2 och som förbinder sig att främja dem får ansöka om att bli medlem av unionen (ibid).

De kallade Köpenhamnskriterierna, som fastställdes av Europeiska rådet i Köpenhamn 1993, är grundläggande kriterier att uppfylla för alla kandidatländer i deras EU-närmande. Det första kriteriet kan betecknas som det politiska, vilket innebär att kandidatlandet ska ha stabila institutioner som garanterar demokrati, rättsstatsprincipen, mänskliga rättigheter samt respekt för och skydd av minoriteter. Det andra kriteriet kan betecknas som det ekonomiska, vilket innebär att kandidatlandet ska ha en fungerande marknadsekonomi liksom kapacitet att hantera det konkurrenstryck och de marknadskrafter som råder inom unionen. Det tredje och slutliga kriteriet kan betecknas som det administrativa, vilket innebär att kandidatlandet ska ha förmågan att uppfylla de skyldigheter som följs av medlemskapet, inbegripen kapacitet att effektivt genomföra de regler, standarder och strategier som utgör kärnan i EU:s regelverk samt förmåga att ansluta sig till den politiska, ekonomiska och monetära unionens mål. För att ett land ska kunna inleda förhandlingar om ett medlemskap i unionen måste landet uppfylla det första kriteriet (EUR-LEX u.å).

Idag är långt ifrån alla europeiska stater medlemmar i EU, men samtliga kandidater och potentiella kandidater tillhör regionen västra Balkan, med undantag för Turkiet. Albanien, Nordmakedonien, Serbien och Montenegro är kandidatländer, och de två sistnämnda genomgår anslutningsförhandlingar till unionen. Bosnien och Hercegovina och Kosovo har status som potentiella kandidatländer (Europaparlamentet 2020). EU-närmandeprocessen för länderna i regionen genomförs främst inom ramen för EU:s Stabiliserings- och Associeringsprocess (SAP), vilket är EU:s samlade politik för regionen och har varit verksamt sedan 1999. Dessa SA-avtal är bilaterala associeringsavtal mellan å ena sidan EU och å andra sidan staterna på VB. Avtalen omfattar flertalet politikområden, exempelvis anpassning till EU:s lagstiftning, frihandel och stöd till demokratisering (ibid). Målet och syftet med dessa är att skapa förutsättningar för länderna att bli medlemmar i unionen, således ligger de prioriterade politikområden i linje med EU:s värderingar som återfinns i FEU:s artikel 2 samt i Köpenhamnskriterierna (Regeringskansliet 2014).

Mot bakgrund av ovanstående är det föga förvånande att EU har ambitioner att utvidga sitt samarbete till västra Balkan. Eftersom EU under en lång period varit aktiva i regionen finner vi att utvidgningen på västra Balkan är ett lämpligt och välmotiverat fall för att studera intentionen

till EU:s utvidgning. Under rubrik 3.3 *Fallet västra Balkan* ges en mer utvecklad motivering till val av fall.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att utveckla en djupare förståelse för EU:s uttryckta intentioner till att stärka sitt inflytande utanför unionen. För att nå denna förståelse kommer uppsatsen att undersöka vilka teoretiska idéer som präglar EU:s utvidgningsstrategi på västra Balkan, utifrån två strategidokument från EU-kommissionen. Vi ämnar således besvara frågeställningen:

- *Hur kan EU:s utvidgningsstrategi på västra Balkan förklaras utifrån teorierna Normative Power Europe och neorealismen?*

1.3 Tidigare forskning

Det interdisciplinära forskningssamhället har studerat den Europeiska unionen och dess utveckling sedan unionens bildande. Att undersöka breda ämnen som EU:s tillväxt och utvidgningsstrategier bör ta hänsyn till tidigare studier som genomförts för att bidra kumulativt till forskningen (Esaiasson et al. 2012:20–21).

Inom teoretiska EU-studier och i synnerhet om EU:s roll i utrikespolitiken förekommer inte sällan analyser av EU som ett allmänt lyckat liberal-idealistiskt projekt. I bland annat artikeln "*Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?*" (2002) menar Ian Manners att EU bör ses som en normativ makt i världspolitiken som sprider normer och värden som fred, frihet, mänskliga rättigheter och demokrati i sina externa relationer, vilket är en stor del av intentionen när det kommer till EU:s utvidgning. Vid kritiska studier mot denna världsbild förekommer bland annat en del klassiska teoretiska infallsvinklar i internationella relationer som marxism och realism. Bland annat har Adrian Hyde-Price i artikeln "*Normative Power Europe: A realist critique*" (2006) kritiserat EU som ett liberal-idealistiskt projekt och som en normativ makt i ett internationellt anarkiskt system, utifrån neorealistiska antaganden. Han menar bland annat att EU

främst bör ses som en organisation där de starka staterna är drivande, och genom EU:s utrikespolitik uppnår egna maktambitioner. Således är EU:s normativa agenda inte av någon större betydelse, utan det är snarare materiella intressen som är av vikt när beslut fattas, vilket går att applicera på en utvidgning av unionen. Vidare menar Hyde-Price att en etisk utrikespolitik är en lyx stater har råd att föra när nationella intressen inte är hotade.

Mirna Vlašić Feketija and Adam Łazowski undersökte EU:s sjunde utvidgning i och med Kroatiens medlemskap i unionen i artikeln "*The Seventh EU Enlargement and Beyond: Pre-Accession Policy Vis-À-Vis the Western Balkans Revisited*" (2014) och analyserar EU:s utvidgning som ett utrikespolitiskt instrument. De för även hypotetiska resonemang om vad som kan komma att ske vid den åttonde utvidgningsrundan, där Turkiet och länderna på västra Balkan står i fokus. En slutsats författarna kommer till är att nästa utvidgning kommer att dröja, att kandidatländerna fortfarande är långt ifrån att uppfylla de grundläggande förutsättningar för en demokrati baserad på rättsstatsprincipen, misslyckande med att uppfylla Köpenhamnskriterierna och en ökad motsättning hos vissa nuvarande av unionens medlemmar till ytterligare utvidgning.

Med hänsyn till tidigare forskning ämnar denna studie att undersöka EU:s uttryckta idéer till att utvidga unionen till västra Balkan, utifrån två strategidokument från EU-kommissionen. Syftet med denna uppsats, som tidigare nämnt, är att pröva teorierna på denna strategi, med ambitionen om att skapa ytterligare teoretiskt underlag för hur teorierna förklarar EU:s intentioner i västra Balkan. Trots att studier med liknande angreppssätt gjorts tidigare finns det olikheter i val av fall, metod och teori och vi ser det snarare som positivt med ett ämne där det finns mycket tidigare forskning, vilket säger något om ämnets relevans. Med en teoriprovande studie är förhoppningen att fylla några av de luckor som finns på ämnet vilket bidrar till studiens inomvetenskapliga relevans och kan bidra till att föra forskningen framåt i ämnet (Esaiasson et al. 2012: 31–32).

1.4 Studiens disposition

Inledningsvis har studiens ämne, syfte och frågeställning formulerats och en bakgrundsdel till EU:s utvidgningspolitik och kriterier har redogjorts för. Likaså tidigare forskning på bland annat det teoretiska studiet av EU, där det finns en oenighet hur vi bör förklara och förstå EU:s makt på den internationella arenan. I kapitel 2 redogörs för studiens två teoretiska perspektiv – Normative Power Europe och neorealismen. Därefter presenteras studiens empiriska material, analysverktyg och en diskussion om avgränsningar och utmaningar i empirin förs. I kapitel 4 presenteras studiens resultat och analys på två av EU-kommissionens strategidokument för att därefter följas av en avslutande diskussion om visat resultat och vad den här studien kan ta med sig till vidare forskning.

2 Teori

I detta kapitel presenteras studiens teoretiska ansatser. Inledningsvis presenteras Ian Manners teori Normative Power Europe (NPE), dess grundantaganden och centrala normer. Därefter kommer neorealismen och realistisk kritik av NPE att presenteras, vilket kommer fungera som den andra teoretiska ansatsen till att undersöka vilka idéer som tar sig uttryck i EU:s utvidgningsstrategi på västra Balkan.

2.1 Normative Power Europe

Teorin om Normative Power Europe utvecklades av statsvetaren Ian Manners. Enligt honom är EU:s aktörskap i världspolitiken unikt och bör inte främst förstås utifrån militär- eller civil makt, utan snarare som en normativ makt (Manners 2002: 238). Denna normativa makt innebär att EU som en internationell aktör besitter en makt att påverka vilka normer som skall råda. Manners

menar vidare att det inflytande EU har på den internationella arenan i första hand inte kommer från vad man säger eller vad man gör, utan vad man är. Med denna normativa bas har EU goda förutsättningar och förmågor att förmedla och implementera EU:s normer och värderingar inom olika politikområden till inte bara medlemsländerna, utan även i de externa relationerna (Manners 2002: 245). EU har således normativ makt i första hand genom idéer (snarare än militära medel), att påverka andra aktörer för vad som bör vara normalt (Manners 2002: 245).

Teorin handlar således till stor del om ideologisk makt, att EU besitter en makt över opinionen (Manners 2002: 239). Med EU:s normativa bas, har Manners identifierat fem kärnnormer som genomsyrar EU:s strukturella identitet vilket har sin historiska grund i den västeuropeiska politiken under efterkrigstiden och i olika fördrag, policys, deklARATIONER och avtal som unionen har utvecklat de senaste decennierna (Manners 2002: 242). De fem kärnnormerna förklarar alltså dels på vilka värden den Europeiska unionen är uppbyggd, dels vilka normer EU sprider internationellt. Dessa normer är:

- *fred,*
- *frihet,*
- *demokrati,*
- *rättsprinciper,*
- *mänskliga rättigheter.*

Ovanstående kan enligt teorin ses som de mest fundamentala värdena när det kommer till EU:s normer. Därtill identifierar Manners även fyra mindre normer som EU praktiserar. Dessa är hållbar utveckling, god förvaltning, social utveckling och att motverka diskriminering (Manners 2002: 243). För att EU dock ska fungera som en normativ makt räcker det inte bara att ha en normativ bas, utan det krävs även förmågan att sprida normerna. Manners (2002: 244–245) presenterar sex olika sätt som EU sprider sina normer på i deras externa relationer och således grunden för hur EU handlar normativt internationellt:

1. *Smittning* – normer sprids omedvetet av EU.
2. *Information* – normer sprids genom strategisk kommunikation.

3. *Propedeutisk* – normer sprids genom EU:s institutioner.
4. *Överföring* – normer sprids genom bilateralt utbyte mellan EU och tredje-part.
5. *Uppenbara* – normer sprids genom EU:s storlek och tyngd.
6. *Kulturellt* – normer sprids genom kulturellt tilltagande och politisk inläring.

Normative Power Europe-teorin syftar alltså på att EU är en normativ makt i världspolitiken och att EU bör agera för att utvidga sina normer i det internationella systemet (Manners 2002: 252). Baserat på dessa antaganden förhåller sig NPE-teorin positiv till EU:s utvidgning och som Manners menar, *bör* EU verka för att sprida sina normer och värderingar till tredje-land. Således kan man, utifrån detta perspektiv, förstå EU:s utvidgningspolitik främst utifrån en normativ ambition. Genom att vara en normativ stormakt verkar EU för att inkorporera deras normer och värderingar om t.ex. demokrati, liberalisering och mänskliga rättigheter till länderna på västra Balkan, genom exempelvis bilateralt utbyte. EU:s intention till att utvidga unionen kan sålunda landa i att EU har makt att diktera vad som är normalt när det kommer till normer och värden.

2.2 Neorealismen

Ian Manners teori om EU som en normativ makt i det internationella systemet har inte undgått kritik. Med tanke på tidigare realistisk forskning i Adrian Hyde-Prices artikel "*Normative Power Europe: a realist critique*" (2006), Mearsheimers "*The False Promise of International Institutions*" (1994/95) eller Krasners "*Sovereignty: Organized Hypocrisy*" (1999) är det föga förvånande att kritiken mot etisk utrikespolitik utifrån realistiska antaganden (Donnelly 2013: 48). Neorealismen, (som är den vanligast förekommande teori-användningen i studiet av internationella relationer) har invändningar mot NPE och hur en etisk utrikespolitik påvisat två huvudsakliga problem (Donnelly 2013: 32):

- En utrikespolitisk agenda som har en etisk utgång gör EU, och dess stater, till en ineffektiv och handlingsförlamad union i ekonomiska och strategiska intressen (Hyde-Price 2008: 34).

- En syn som grundar sig i antagandet - att ens egna värderingar och intressen är universellt applicerbara - leder till frestelsen av moraliska korståg (Hyde-Price 2008: 32).

Dessa uppföranden utgår också ifrån möjligheten till alternativa åtgärder, och när det handlingsutrymmet inte ryms, dvs. när staters beteenden inte går att förutspå och saknar trovärdighet har andra stater inte råd med etik och moral. Utan då blir det mer primitivt, i att värna statens suveränitet och överlevnad (Hyde-Price 2008: 35-36).

En tongivande statsvetare och en av neorealismens förgrundsgestalter – Kenneth Waltz – menar att det bara finns två typer av ordning associerat med nationell och internationell politik; anarki och hierarki. Enheter, i sammanhanget stater, befinner sig antingen som underordnade till högre makt (resurs starkare stater) eller inte (läs anarki). De strukturer som Waltz hänvisar till leder stater i särskilda riktningar, men kan i sig inte förutspå utvecklingen. Det långsiktiga målet att åtminstone värna sitt bevarande och maximalt investera för världsdominans – vilket inte tar hänsyn till välvilja och moralisk politik (Donnelly 2013: 42-43). Som den offensiva realismen beskriver hur stater söker sitt bevarande i anarkin genom att maximera markresurserna i relation till andra stater, i synnerhet stater som varken delar värderingar eller intressen. Dessa meningssmotståndare, kan till och med utgöra ett hot för staten (Donnelly 2013: 44).

Realismen dementerar inte de liberala idéernas möjlighet till att forma etisk politik eller policys, utan ifrågasätter idéns integritet och robusthet i en anarkistisk värld, eller riskerar att ligga i konflikt med nationella och gemensamma intressen. Influenser av mänskliga rättigheter och demokratisering är således mer sannolikt att influera de som stiftar EU:s utrikespolitiska åtaganden när medlemsländernas ekonomiska eller säkerhetsintressen inte står på spel (Hyde-Price 2008: 39). Ett realistiskt närmande inom ramverket av en gemensam utrikespolitik skulle undvika moralism och respektera de strukturella begränsningar av ett internationellt anarkistiskt system i en pluralistisk värld. Utgångspunkten ger de stiftande makthavarna inom EU-apparaten utrymme till att vara beräknande istället för kampanjande (Hyde-Price 2008: 8). Teorin menar att moralisk beteende är ett fenomen medborgare generellt överskattar utrymmet och kostnaden för, som egentligen handlar om att länder vilar på handlingskraftiga stater som kan observera och bestraffa illegala handlingar (Donnelly 2013: 50-51). Neorealismen menar

alltså att det är staterna som är de centrala aktörerna, och att de eviga konflikterna är en konsekvens av de strukturerna i det internationella systemet (Donnelly 2013: 32-33).

EU i sig kan förklaras enligt realismen som en produkt av strävan efter världsdominans. Trots begränsade militära befogenheter finns det försvarspolitiska åtaganden (Lissabonfördraget) som kan tolkas som hegemonistiska ambitioner och således utgöra ett hot mot västra Balkans suveränitet. Därom uppmanar realismen till mellanstatligt samarbete när det finns gemensamma intressen att verka mot. Om Balkanstaterna delar EU:s målsättning kan det vara i deras intresse att samarbeta för att nyttja de gemensamma resurserna och således verka för mätbarhet mot andra aktörer i det internationella systemet och säkra sin egen fortlevnad som de inte hade kunnat på egen hand, vare sig det gäller i relation till EU, USA eller Ryssland.

3 Metod och material

I detta kapitel presenteras uppsatsens metod och analysverktyg, i form av en matris för att systematiskt kunna applicera teoriernas centrala delar på materialet. Vidare förs en diskussion om studiens fall västra Balkan och urval av material samt avgränsningar.

3.1 Metod

Som nämnt syftar uppsatsen till att undersöka vilka teoretiska idéer som präglar EU:s utvidgningsstrategi och utifrån detta syfte har vi valt att göra en teoriprövande studie. I detta fall prövas teorierna Normative Power Europe och neorealismen på EU:s utvidgningsstrategi på västra Balkan, med förhoppning att kunna redogöra för de teoretiska idéerna som tar sig uttryck i EU-kommissionens strategidokument och undersöka vilken teori som i högst utsträckning kan förklara EU:s intention till en utvidgning av unionen. Genom att pröva teorierna på det empiriska materialet kan uppsatsen antingen stärka eller försvaga teoriernas legitimitet, och visa på vilken teori som har bäst förklaringsgrund för frågeställningen (Esaiasson et al. 2012: 40). Studiens

kvalitativa analysmetod kommer utgöras av en idéanalys på två dokument från EU-kommissionen, och utifrån ett analysverktyg som presenteras under *3.2 Analysverktyg* kommer teoriernas centrala aspekter att appliceras på dokumentet i syfte att utläsa vilket teoretiskt perspektiv som i högst grad genomsyrar idéerna i EU:s utvidgningsstrategi på västra Balkan.

Bergström och Svärd (2018: 139) menar att uppgiften för en idéanalytisk studie är att genom bland annat texter, som i vårt fall kommer vara strategidokumentet, producera en redogörelse för hur den bakomliggande idévärld som genererar just dessa uttryck skulle kunna se ut. För att göra detta krävs det att man bygger upp hypoteser om hur idéerna är konstituerade och hur de hänger ihop för att ge upphov till idévärlden i materialet. Eftersom vi ämnar genomföra en teoriprovande studie kommer vi inte att konstruera egna antaganden om bakomliggande idéstrukturer i materialet. Istället finner vi det relevant att teorierna NPE och neorealismen får utgöra de hypotetiska idéstrukturerna som testat mot materialet, i syfte att besvara vår frågeställning.

Bergström och Svärd gör även kategoriseringen att en idéanalys kan ha tre huvudsakliga syften. Den kan antingen vara beskrivande, förklarande eller idékritisk (Bergström & Svärd 2018: 140). Ansatsen i en beskrivande idéanalys är i grunden just beskrivande, och för att fördjupa det analytiska mervärdet i studien kommer den inte enbart vara av beskrivande karaktär utan kompletteras med att jämföra två olika teoretiska ingångar till EU:s utvidgningspolitik. Således finner vi att en metod som syftar till att beskriva idéer är lämplig för studiens ändamål. Dels eftersom en beskrivande idéanalys är lämplig för att besvara frågor gällande vilka idéer som uttrycks i materialet men kanske inte nödvändigtvis säger sig självt, dels eftersom vi ämnar jämföra två olika idéstrukturer i form av kontrasterande teorier i förhoppning att kunna bidra med det mest lämpliga sättet att förstå EU:s utvidgningsstrategi på (Bergström & Svärd 2018: 141).

3.2 Analysverktyg

Vid analyserandet av materialet kommer vi ta hjälp av ett konstruerat analysverktyg i form av en matris där teoriernas motiveringar till centrala aspekter av utvidgningspolitik kategoriseras, för att på ett systematiskt sätt kunna jämföra och analysera materialet utifrån de olika teorierna. Detta underlättar för jämförelse teorierna emellan och i synnerhet när det kommer till att urskilja teoriernas applicerbarhet på EU:s utvidgningsstrategi. Matrisen bidrar även till att filtrera innehållet av dokumentet till det centrala för studiens syfte.

Valet av fokusfrågor har främst motiverats utifrån att besvara uppsatsen frågeställning, med hänsyn till materialets omfattning, teoriernas centrala idéer och avgränsningar. Vad som även bör framföras här är att de teoretiska perspektiven inte nödvändigtvis ger en explicit uppfattning om alla fokusfrågor. En beskrivning av ett idéinnehåll utgör även en tolkning av materialet (Bergström & Svärd 2018:141). Således bygger teoriernas hypotetiska svar av fokusfrågorna på en viss tolkning av oss utifrån den teoriförfattning vi presenterat under *kapitel 2: Teori*. De frågor som kommer ligga till grund för analysverktyget är följande:

- 1) *Hur motiveras internationellt samarbete, som till exempel EU?*
- 2) *Vilka reformer i kandidatländerna är centrala vid en utvidgning?*
- 3) *Hur motiveras EU:s utvidgningsverksamhet till VB?*

Fokusfrågor	NPE	Neorealism
1. Hur motiveras internationellt samarbete, som t.ex. EU?	<p>1.1 Möjligheter till internationellt samarbete är goda och EU fungerar som ett sätt för europeiska stater att genom gemensamma institutioner säkerställa ideal som fred och demokrati. Samarbetet blir även ett verktyg för EU i sina externa relationer att förmedla dessa ideal om fred, demokrati, mänskliga rättigheter och dylikt. EU är en normativ makt i världspolitiken och bör agera för att utvidga sina normer.</p>	<p>1.2 Teorin förespråkar mellanstatligt samarbete om de relativa fördelarna för de inblandade parterna är likgiltig. Samarbete kan också bli aktuellt om det är för att hejda utomstående hot, som kan riskera staternas suveränitet. Under dessa förutsättningar kan mer integrerade samarbeten accepterats, liksom EU.</p>
2. Vilka reformer i kandidatländerna är centrala vid en utvidgning?	<p>2.1 Landet bör genomföra reformer som samspelar med EU:s grundläggande normer och värden. Detta kan bestå av reformer som garanterar ideal som demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter för alla invånare. Landet bör även anamma rättstatsprincipen och ha en fungerande administration, så att man kan genomföra EU:s förordningar och lagar.</p>	<p>2.2 För att EU:s skall mäta sig med andra stormakter krävs det stabilitet inom unionen. Balkanhalvön kommer behöva hantera de regionala friktionerna. Därtill kommer det kräva reformer som vidare kan garantera ländernas fortsatta stabilitet, som kommer kräva åtgärder inom rättsväsende, gränskontroll och försvarsförmågan. Om det inte sker kan det begränsa de relativa fördelarna som möjliggör samarbete, och för att undvika att externa konflikter kan bli en konflikt inom EU om de inte hanteras.</p>

<p>3. Hur motiveras EU:s utvidgningsverksamhet till VB?</p>	<p>3.1 Med en utvidgning till västra Balkan förstärks EU:s gemensamma politiska och ekonomiska projekt och det främjar fred, demokrati och stabilitet på kontinenten. När kandidatländerna implementerat unionens normer och värden i sina institutioner och blir medlemmar av unionen förstärks även EU:s normativa makt på den internationella arenan ytterligare.</p>	<p>3.2 För att värna unionens säkerhet krävs det stabilitet i närområdet, utvidgningen kan betraktas som en säkerhetsåtgärd för unionens gränsade stater och för att säkra EU:s fortlevnad. Utvidgningen bidrar även till EU:s maktresurser som gör unionen mer kompatibel till att mäta sig i ett anarkistiskt system. Balkanhalvön har historiskt kantats av invasioner och ockupationer från främmande makter, vilket inte har givit regionen någon given allierad. Sen Jugoslaviens upplösning har olika stormakter verkat för inflytande i regionen. Däribland EU, som inte vill undvika att den närliggande regionen alliera sig med andra konkurrerande makter, utan arbetar därför för att säkra hållbara relationer med dess stater, som kan uttrycka sig i form av lockelse av EU-medlemskap.</p>
--	--	---

Matris 1.

3.3 Fallet västra Balkan

Den Europeiska unionen har under lång tid varit involverade i Västra Balkans utveckling (Europeiska kommissionen 2018). Därmed finns det en stor tidsperiod att ta hänsyn till om man har för avsikt att undersöka EU:s utvidgningsstrategi. Eftersom den här uppsatsen inte ämnar undersöka EU:s utvidgningsstrategi i slutet av 1990-talet eller hur den har förändrats över tid, utan snarare undersöka vilken idéteoretisk grund som kan förklara EU:s aktuella utvidgningsstrategi på västra Balkan, kommer materialet att avgränsas till nutida och aktuella dokument. Således kommer en avgränsning i tid att göras från 2014 och framåt. Att undersöka EU:s utvidgning till specifikt västra Balkan är i sig en avgränsning för studien, och en väl avvägd

sådan. Som nämnts tidigare har EU verkat i regionen under en lång tid och en stor del av de nuvarande kandidatländerna till unionen ligger på Balkanhalvön. Regionen är även att betrakta som ett typiskt fall snarare än ett kritiskt, då vi inte finner att det skiljer sig systematiskt från något annat vilket öppnar upp för att kunna generalisera resultatet (Esaiasson et al 2012:164). De länder som ingår i regionen västra Balkan är Albanien, Bosnien och Hercegovina, Kosovo, Montenegro, Nordmakedonien och Serbien (Europaparlamentet 2020).

3.4 Material och avgränsningar

Under 2014 släppte EU-kommissionen dokumentet *"Strategi för utvidgningen och huvudfrågor 2014–15"* som handlar om EU:s utvidgningspolitik i allmänhet, men med ett stort fokus på de länder på västra Balkan som utgör en väsentlig del av kandidatländerna och står närmast ett eventuellt EU-medlemskap. Dokumentet tar till stor del upp ländernas utmaningar i form av kriterier och reformer som krävs för att bli medlemmar av unionen men innefattar även EU:s visioner och mål med utvidgningen. I ett annat av EU-kommissionens strategidokument för utvidgningspolitiken på västra Balkan, *"A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans"* (2018), återspeglas en mer bildlig beskrivning av visioner och idéer kring utvidgningspolitiken i regionen vilket ger ett delvis abstrakt innehåll. En viss problematik som kommer med att enbart använda material från EU-kommissionen är att materialet kan tendera att vara normativt och ge en skönmålad bild av utvidgningsstrategin. I ett stycke skriver EU-kommissionen (2018) "the European perspective of the region has helped the countries to achieve overall political and economic reforms with improved democratic processes", vilket kan anses stärka tesen om ett möjligt skönmålande.

Material från andra källor än EU-kommissionen hade varit möjligt inom ramen för denna uppsats. Det skulle kunna vara förarbeten från EU-parlamentet, utvärderingar av tidigare strategier, men även material från externa organisationer som utrett EU:s strategier för utvidgning för att få en mer nyanserad bild av EU:s intentioner. Vi anser dock att med hänsyn till studiens syfte och de avgränsningar som gjorts att materialet från EU-kommissionen, i synnerhet med institutionens verkställande status i EU (Europeiska unionen 2020), att vara tillräckliga för att besvara frågeställningen. Således anser vi att dessa två dokument kompletterar varandra väl

när det kommer till hur EU motiverar sin utvidgningspolitik, i både strategier och ambitioner. Det går att utläsa ett övergripande idéteoretiskt innehåll och därigenom utrymme för att både pröva normativa samt mer kontextuella teorier på materialet. Därav finner vi att dessa två dokument från EU-kommissionen är relevanta och lämpliga material att analysera, i syfte att undersöka det idéteoretiska innehållet som präglar EU:s utvidgningsstrategi på västra Balkan.

Att i analysen fokusera på idéerna i materialet, både vad som uttrycks explicit och vad som går att utläsa utifrån det teoretiska ramverket, är även ett strategiskt val eftersom vi ämnar pröva vilken av teorierna som i högst utsträckning kan förklara EU:s intention till en utvidgning till västra Balkan. Det hade varit möjligt och intressant att undersöka hur EU:s intention till utvidgning har förändrats över tid, likväl att identifiera hur idéerna implementerats i praktiken. Att undersöka de teoretiska idéerna i materialet är dock vad som ligger närmast denna studies syfte.

4. Resultat och analys

I följande kapitel presenteras studiens resultat och analys. Mer specifikt utgår analysen från EU-kommissionens strategidokument "*Strategi för utvidgningen och huvudfrågor 2014-15*" (2014) och "*A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans*" (2018). Under 4.1 redovisas de neorealistiska idéerna som tar sig uttryck i dokumenten och under 4.2 de idéer som kan förklaras som normativa utifrån NPE. Med hjälp av fokusfrågorna i *Matris 1* behandlas de två dokumenten gemensamt för att utläsa vilka idéer som kan förklara EU:s utvidgningsstrategi på västra Balkan.

4.1 Neorealistiska aspekter av EU-kommissionens strategidokument

Neorealismens definiering varierar, men i de olika varianterna av teorin finns det vissa gemensamma grundantaganden. Teorin menar att den mänskliga egoismen genomsyras i politiken, och att det primära målen i politiken, i en anarkistisk värld, är strävan efter makt och säkerhet (Donnelly 2013: 32). Med hänsyn till teorin essens som påvisar en skepsis mot mellanstatlig samverkan, kan teorin motivera att det finns incitament för samarbete under vissa omständigheter (*Se Matris 1*). I dokumenten uttrycks realistiska tendenser då säkerhets- och försvarspolitiska områden behandlas som en ömsesidig förutsättning för utvidgningen och gestaltas återkommande i respektive dokument. Tidigt i "*A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans*" citeras den före detta ordföranden i EU-kommissionen Jean Claude Juncker:

- "*If we want more stability in our neighbourhood, then we must also maintain a credible enlargement perspective for the Western Balkans.*" (Europeiska kommissionen 2018:1)

I "*Strategi för utvidgningen och huvudfrågor 2014–15*" presenterar tidigt en liknande målsättning med strategin, bland annat i tre strategiska fördelar med utvidgningen presenteras:

“1) *Den gör Europa säkrare*” (Europeiska kommissionen 2014: 3).

Uttryckligen påvisar EU ett elementärt säkerhetsintresse som tangerar neorealismens motiveringen i *Matris 1*: 1.2 & 3.2. Stabilitet i närområdet är en faktor för unionens kontroll och vidare stabilitet, men också en förutsättning för utvidgning. Om instabilitet i utvidgningsregionerna inte hanteras kan det komma att bli en kris inom unionen, som kan riskera unionens utveckling, funktionalitet och trovärdighet. Därav, i linje med *Matris 1*: 2.2, initierar EU samtal och påtryckningar för att VB skall hantera mellanstatliga friktioner för att i ett senare skede aktualisera ett medlemskap (Liljedehed, 2018). Därtill behandlar även dokumenten, i olika mån, nationella säkerhetsutmaningar på VB. Bland annat frågor som rör rättsväsendets oberoende, organiserad brottslighet och svarta marknader. Dessa utmaningar behandlar dokumenten som hot mot EU:s intresse för säkerhet och är ett återkommande ämne som diskuteras i respektive dokument och uttrycks bland annat som:

- *“Organized crime's foothold on the Western Balkans remains strong, whether in terms of trafficking in human beings, drugs and weapons or risk of criminal infiltration of the political and economic systems”* (Europeiska kommissionen 2018: 4)

För att hantera dessa problem på lång sikt krävs det mer än att bara hantera mellanstatliga friktioner och brottslighet. En uppbyggnad av en fungerande försvarsmakt är fundamentalt för att vara ett attraktivt framtida samarbetspartner. Reformerna inom rättsväsendets oberoende kommer både förväntas av EU institutioner, och krävas för att utveckla en fungerande rättsstat som kan bekämpa brottslighet inom alla spektrum. I *“Strategi för utvidgningen och huvudfrågor 2014–15”* återfinns fokuset på vilka reformer som önskas. Men också hur västra Balkan kan bidra till samarbetet:

- *“Kommissionen understryker också betydelsen av den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik, bland annat deltagande i Europeiska försvarsbyråns program.”* (Europeiska kommissionen 2014: 19)

Det kan förstärka realisternas beskrivning av EU:s bör betraktas och målen med utvidgningen. I hänsyn till teorins antagande om rådande anarki; kan det vara gynnsamt att som stat, alliera sig med andra stater om de relativa fördelarna är likvärdiga, och om det krävs för att kunna konkurrera mot andra aktörer i det internationella systemet (Donnelly 2018: 37–38). Det kan

motivera VB att ansöka och för EU att arbeta för utvidgning vilket går i linje med *Matris 1: 1. 2.* Citatet ger en delvis beskrivande bild om hur EU, som i sig inte betraktas som en stat men med enligt vissa federala inslag, förväntar sig att medlemsstaternas villighet att bistå unionen med väpnade medel. Det tyder på att dokumenten har stundtals en neorealistisk underton, ett liknande resonemang återfinns i *“Strategi för utvidgningen och huvudfrågor 2014–15”* med exemplet:

- *“EU:s utvidgningspolitik bidrar till ömsesidig nytta i form av fred, säkerhet och välbefinnande i Europa. Den ger EU ökad politisk och ekonomisk styrka och har en kraftig omvälvande inverkan på de berörda länderna”* (Europeiska kommissionen 2014: 1)

Liknande skrivningar återkommer i dokumentet *“A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans”* som påvisar vad författarna gör för antaganden i vad ett medlemskap innebär. Förutom att dela värderingar krävs stöd för EU:s utrikes- och säkerhetspolicy. Således förväntas var stat bidra till de åtaganden unionen har inkorporerat och kan inte förens ett fullbordat medlemskap bidra till att formulera dessa åtaganden. I *“Strategi för utvidgningen och huvudfrågor 2014–15”* ges en mer detaljerad bild om hur strategin skall förvaltas likt dess syfte, där ett intressant syfte till utvidgning presenteras. Dock rörande en annan region men bidrar när det kommer till att undersöka tendenser för vad som motiverar EU:s utvidgningar och samarbeten (Se *Matris 1: 1.2*):

- *“Samarbete med Turkiet bör utvecklas ytterligare med tanke på landets strategiska läge och potential att fungera som ett nav för energiförsörjningen”* (Europeiska kommissionen 2014:10).

Teorin menar att samarbeten motiverats om det finns likvärdiga fördelar som tidigare nämnts gestaltats i dokumenten (*Matris 1: 1.2*). Därom har frågan om de relativa fördelarna är ömsesidiga för både EU och VB. Det kan vara i EU:s intresse, som samfund, en manövrering för att garantera organisationens fortlevnad (Hyde-Price 2006: 222). Speciellt i tider då tidigare medlemmars börjar ifrågasätta sitt medlemskap (Noack 2016). EU:s ambitioner om en växande union kan således, likt kritikens mening handla om att VB är ett offer för EU:s agenda och ambitioner (Hyde-Price 2008: 35–36).

- *“Joining the EU is a choice, and one that requires sharing the principles, values and goals the Union seeks to promote in its neighbourhood and beyond, including full alignment with the common foreign and security policy”* (Europeiska kommissionen 2018:9)

Trots det, kan den ovannämnda realistiska undertonen motivera för EU:s expansion som, enligt *Matris 1*: Fråga 1-3, ett ömsesidigt säkerhetsintresse att alliera sig. Från EU:s aspekt kan det vara en växande union som kan mäta sig med andra stormakter, och för västra Balkan kan det innebära att få vara en del av EU:s gemensamma skyddsnät. Det kan menas vara skäl nog för ett gemensamt intresse för utvidgning.

4.2 Normativa aspekter av EU-kommissionens strategidokument

Som redogjort för under rubrik 2. *Teori* och i *Matris 1* är Normative Power Europe en teori om att EU inte främst bör förstås utifrån militär- eller civil makt, utan som en normativ makt i internationella sammanhang (Manners 2002:238). Med kärnnormer som fred, frihet, demokrati, rättsprinciper och mänskliga rättigheter som genomsyrar EU:s identitet har man goda förutsättningar och bör sprida dessa normer i sina externa relationer (Manners 2002:252). Med utgångspunkt ur fokusfrågorna i *Matris 1* är NPE generellt positiv till internationellt samarbete som EU, och det fungerar som ett sätt för europeiska stater att säkerställa ideal som fred och demokrati likväl att sprida dessa normer internationellt. Genomgående bör EU:s kärnnormer genomsyra beslut och reformer när det kommer till en utvidgningsprocess till västra Balkan. De uttryckta idéerna i EU-kommissionens strategidokument för utvidgning som går i linje med NPE-teorin handlar till stor del om att anpassa sig till EU:s fundamentala normer och värderingar. Med avstamp i den första fokusfrågan i *Matris 1*, hur man motiverar ett internationellt samarbete som exempelvis EU, skriver EU-kommissionen:

- *“Being a member of the European Union means accepting and promoting its values”* (Europeiska kommissionen 2018:15).

De ovan nämnda citatet stämmer väl överens med teorins syn på EU som en normativ makt där EU har mandat att diktera vilka normer och värderingar som anses normala. Det handlar inte om att unionen skall ta hänsyn till externa länders värderingar, utan att acceptera och främja EU:s fundamentala värderingar. Två andra citat som styrker NPE:s aspekter av EU som ett unikt och normativt projekt, och som möjligtvis även kan bekräfta EU:s syn på sig själv som ledande i normer och värderingar lyder:

- *“EU:s utvidgningspolitik bidrar till ömsesidig nytta i form av fred, säkerhet och välbefinnande i Europa. Den ger EU ökad politisk och ekonomisk styrka och har en kraftig omvälvande inverkan på de berörda länderna”* (Europeiska kommissionen 2014:1)
- *“Människornas livskvalitet har förbättrats i och med att EU:s miljö- och konsumentpolitiska normer samt andra normer tillämpas i ett större område.”* (ibid)

Som redogjort för i kategori 2.1 i *Matris 1* är reformer i kandidatlandet som samspelar med EU:s grundläggande normer och värden av vikt vid en utvidgning. De centrala normerna för EU, som NPE-teorin tar upp, är bland annat demokrati, rättsstat och mänskliga rättigheter (Manners 2002:242). EU-kommissionen skriver att reformer inom rättsstatsområdet, grundläggande rättigheter och förvaltning är de mest angelägna frågorna för västra Balkan (Europeiska kommissionen 2018:4). Vidare finns det uttryckta idéer om att de fundamentala rättigheterna måste implementeras i praktiken, vilket exempelvis kan vara att skydda minoritetsgrupper mot diskriminering, i synnerhet romer och HBTQ-personer (Europeiska kommissionen 2018:4–5). Detta kan utifrån NPE-teorin tolkas som EU:s ambition att sprida sina normer och värden till tredjeparts-länder. Att i ett officiellt strategidokument från EU-kommissionen peka på särskilda fundamentala normer för att kunna bli en del av unionen, stämmer även väl överens med Manners diskussion om EU:s spridningssätt av normer (Manners 2002:244–245). Dels går det att argumentera för att det sker på ett informativt sätt där normerna sprids genom en tydlig strategisk kommunikation, dels går det att argumentera att det sker på ett uppenbart sätt där EU:s storlek och makt spelar en väsentlig roll för att påverka vilka normer som skall råda (ibid).

- *“The Western Balkan countries will be able to join the European Union once the criteria of Article 49 of the Treaty on European Union, including the Copenhagen criteria, are met.”* (Europeiska kommissionen 2018:3).

Citaten ovan är ytterligare ett exempel på de normativa tendenser som finns i dokumentet. Som redogjort för under rubrik *1.1 Bakgrund* reglerar artikel 2 EU:s grundläggande värderingar som mänskliga rättigheter, frihet, demokrati och jämlikhet (EU-fördraget). Artikel 49 fastställer att de europeiska stater som respekterar dessa värden och förbinder sig att främja dem får ansöka om att bli medlem av unionen (ibid). Köpenhamnskriterierna bygger i sin tur även på principer och normer som kan anses vara fundamentalt för EU, likt stabila institutioner som garanterar demokrati, fungerande marknadsekonomi samt en god förvaltning (EUR-LEX). Som presenterades i kategori 2.1 i *Matris 1* finns det idéer i EU-kommissionens dokument som stämmer väl överens med teorins aspekter om vikten av unionens grundläggande normer och värden och förmågan att sprida dessa, likt de som presenterats ovan. Ett annat exempel på hur EU-kommissionen motiverar betydelsen av reformer som överensstämmer med de kärnnormer Manners identifierat hos EU är hur de lägger grunden för genomförandet av EU:s regler och normer:

- *“Tillsammans med rättsstatsprincipen och ekonomisk styrning utgör reformerna av den offentliga förvaltningen en pelare i utvidgningsprocessen. Alla tre pelare är nära sammankopplade, övergripande frågor. De är av grundläggande betydelse för framgången i de politiska och ekonomiska reformerna och lägger grunden för genomförandet av EU:s regler och normer.”* (Europeiska kommissionen 2014:4)

När det kommer till hur EU-kommissionen motiverar utvidgningsverksamheten till västra Balkan finns det ett flertal antaganden som går i linje med NPE:s aspekter av EU:s normer och värden. EU-kommissionen menar att unionen är involverade och engagerade på alla nivåer att för att stödja västra Balkan i mer EU-orienterade reformer och projekt (Europeiska kommissionen 2018:1). Vidare skriver EU-kommissionen:

- *“This firm, merit-based prospect of EU membership for the Western Balkans is in the Union's very own political, security and economic interest. It is a geostrategic investment in a stable, strong and united Europe based on common values. It is a powerful tool to promote democracy, the rule of law and the respect for fundamental rights.”* (ibid).

Förutom att EU-kommissionen nämner de mest framträdande normerna som genomsyrar EU såsom demokrati, rättsstatsprincipen och fundamentala rättigheter är det även framträdande idéer om att utvidgningen ligger i unionens intresse. Man menar att utvidgningen till västra Balkan baserat på gemensamma värderingar stärker Europa, vilket med NPE-teorins föreställningar i kategori 3.1 i *Matris 1* kan förstås som att EU:s normativa makt på den internationella arenan förstärks. Utvidgningen till västra Balkan blir således ett verktyg för EU att exportera och befästa sina normer ytterligare. En annan relevant aspekt av hur EU-kommissionen beskriver situationen för länderna på västra Balkans närmande till ett EU-medlemskap är att det är mer än en teknisk process, och pekar på faktorer som att implementera grundläggande värderingar som genomsyrar hela samhället:

- *"It is a generational choice, based on fundamental values, which each country must embrace more actively, from their foreign and regional policies right down to what children are taught at school."* (Europeiska kommissionen 2018:2).

Genomgående i dokumenten lyfts aspekter om utvidgningspolitikens strategiska fördelar för EU och Europa, bland annat hur en anslutning till EU främjar demokrati, grundläggande friheter och stärker rättsstatsprincipen i alla länder som strävar efter medlemskap. Detta menar EU-kommissionen leder till att gränsöverskridande brottslighet minskar (Europeiska kommissionen 2014:3). Ett annat exempel på liknande tema, där en utvidgning leder till en fördel för EU:s medborgare är följande citat:

- *"Den bidrar till att höja människors livskvalitet genom integration och samarbete på områden som energi, transport, rättsstatsprincipen, migration, livsmedelssäkerhet, miljö- och konsumentskydd och klimatförändringar. Utvidgningen hjälper oss att påverka att våra egna höga standarder tillämpas utanför våra gränser, vilket minskar riskerna för att EU-medborgarna drabbas t.ex. av importerade föroreningar"* (ibid).

Ur ett perspektiv på EU som en normativ makt där man genom sina idéer och existens kan påverka andra aktörer för vad som bör anses vara normalt (Manners 2002:245) stärker dessa citat inte minst EU-kommissionens egen uppfattning om sin verksamhet när det kommer till att vara en normativ makt internationellt där EU:s normer och värderingar ses som överlägsna.

5 Avslutande diskussion

Studien har ämnat att besvara frågan hur EU:s utvidgningsstrategi på västra Balkan kan förklaras utifrån teorierna Normative Power Europe och neorealismen. Genom en analys av EU-kommissionens två strategidokument "*Strategi för utvidgningen och huvudfrågor 2014-15*" (2014) och "*A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans*" (2018) finns det belägg för att de två olika teoretiska ramverken präglar olika aspekter av EU:s uttryckta idéer till att utvidga unionen till västra Balkan. I vissa delar av utvidgningsstrategin återfinns en tydlig normativ ambition hos EU som går i linje med Normative Power Europe-teorins perspektiv, och i andra delar har en neorealistisk underton varit återkommande. Neorealismen har präglat dokumentets fokus på säkerhet samt inom försvarspolitikens betydelse vid en framtida utvidgning. Det präglas av en genomgående positiv uppfattning om hur utvidgningen kan gynna EU om ökad kontroll i unionens närområde, ett bekämpningsmedel mot illegal handel som idag förekommer vid EU:s yttre gräns och hur det i längden kan gynna unionens maktresurser. Det finns incitament för EU att aktualisera en utvidgning om dessa fördelar integreras, och endast på villkor att västra Balkan delar uppfattningen om de relativa fördelarna för egen part.

Däremot finns det betydande delar av materialet där EU-kommissionen ständigt återkommer till att länderna på västra Balkan måste implementera och acceptera EU:s normer och värden för att kunna bli en del av EU. Att normer som demokrati, rättsstat och god förvaltning genomsyrar kandidatlandets institutioner och samhälle menar EU-kommissionen är väsentligt för att erhålla ett medlemskap i unionen. Således går det med hjälp av NPE-teorin att förklara EU:s utvidgningsstrategi på västra Balkan till stor del, i synnerhet de delar av dokumenten som rör gemensamma normer, värden, institutioner och förvaltning. Eftersom materialet kommer från EU-kommissionen är synen på internationellt samarbete och en utvidgning av unionen givet positiv, vilket stämmer väl överens med de antaganden som återfinns i NPE-teorin. Det går att landa i slutsatsen att en stor del av materialet gällande EU:s uttryckta idéer om en utvidgning till västra Balkan har normativa ambitioner. Å andra sidan går det att argumentera för att neorealismen, som ställer sig mer kritisk till internationellt samarbete som EU, ändå lyckats

precisera sin kritik i att EU:s växande ambitioner underminerar staters suveränitet med ett överstatligt projekt som EU med gemensamma institutioner, normer, värderingar och mål. Sålunda finns det skäl att tro att de mest inbitna realisterna upplever omfattningen av EU:s utvidgningsstrategi som problematisk utifrån ovan nämnda aspekter och föreslår andra idéer som bör vara framträdande i en utvidgningsstrategi till västra Balkan.

Sammanfattningsvis är de två olika teorierna framträdande i olika idéområden av EU:s utvidgningspolitik, men inom ramen för den här studiens omfattning i material, teori och med en analys på idénivå är de normativa tendenserna hos EU något mer framträdande. För att vidare forskning ska kunna dra en mer välgrundad och säker slutsats hur teorierna kan förklara EU:s utvidgningsstrategi och visa på vilken som har störst förklaringsgrund vore det givetvis av värde med både fler teoretiska och empiriska utgångspunkter. Det kan handla om att jämföra EU:s utvidgningsstrategier mellan västra Balkan och tidigare utvidgningsrundor, exempelvis med Kroatien 2013. Bidraget i denna uppsats kan dels ses som ett tillägg i en befintlig och viktig inomvetenskaplig debatt, dels att visa på att flera olika teoretiska idéstrukturer kan existera inom ramen för EU:s utvidgningspolitik.

6 Referenser

Bergström, Göran – Svärd, Per-Anders, 2018. Idé- och ideologianalys I: Bergström, Göran – Boréus, Kristina (red.), 2018. Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys. 4:e upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Donnelly, Jack, 2013. "Realism" I: Scott Burchill & Andrew Linklater (red.) Theories of International Relations. Hampshire: Palgrave Macmillan.

Europaparlamentet, 2020. "Unionens utvidgning". [Elektronisk] URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/167/unionens-utvidgning> Hämtad: 2020-12-14

Europaparlamentet, 2020. "Västra Balkan". [Elektronisk] URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/168/vastra-balkan> Hämtad: 2020-12-14

Europeiska unionen, 2020. "Europeiska unionens historia". [Elektronisk] URL: https://europa.eu/european-union/about-eu/history_sv Hämtad: 2020-12-08

Europeiska kommissionen, 2014. "Strategi för utvidgningen och huvudfrågor 2014-15". Bryssel: Europeiska kommissionen. [Elektronisk] URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014DC0700&from=en> Hämtad 2020-12-03

Europeiska kommissionen, 2018. "A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans". Strasbourg: Europeiska kommissionen.

EUR-Lex, utan år. "Anslutningskriterier (Köpenhamnskriterierna)". [Elektronisk] URL: https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/accession_criteria_copenhagen.html?locale=sv Hämtad: 2020-12-19

Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena. 2012. Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad. 4:e upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik.

Europeiska unionen, 2020. "Europeiska kommissionen". [Elektronisk] URL: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_sv Hämtad: 2020-12-29

Europaparlamentet, 2020. "Västra Balkan". [Elektronisk] URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/168/vastra-balkan> Hämtad: 2020-12-02

Fördraget om Europeiska unionen (konsoliderad version). Europeiska unionens officiella tidning, C 202, 7 juni 2016.

Hyde-Price, Adrian. 2008. "A 'Tragic Actor'? A Realist Perspective on 'Ethical Power Europe'" I: Oxford University Press. Vol. 84. Nr. 1. URL: https://www.jstor.org/stable/25144713?seq=2#metadata_info_tab_contents (Hämtad: 2020-12-01)

Hyde-Price, Adrian, 2006. "Normative power Europe' a realist critique" i Journal of European Public Policy 13:2. s. 217-234

Liljeheden, Andreas. 2018. "Lång väg till Bryssel för balkanländer" i Europaportalen [Elektronisk] URL: <https://www.europaportalen.se/2018/05/lang-vag-till-bryssel-balkanlander> Hämtad: 2020-12-15

Manners, Ian, 2002. "Normative Power Europe: A contradiction in terms?" JCMS 40:2, 2002.

Noack, Rick. 2016. "These countries could be next if Britain leaves the EU" i Washington Post. [Elektronisk] URL:

<https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/06/23/these-countries-could-be-next-if-britain-leaves-the-e-u/> Hämtad: 2020-12-25

Regeringskansliet (Utrikesdepartementet), 2014. "Resultatstrategi för reformsamarbete med Östeuropa, Västra Balkan och Turkiet för perioden 2014–2020" [Elektronisk] URL: <https://www.regeringen.se/49c858/contentassets/93f229ec24c44d5cbbbae5d47f891bad/resultatstrategi-for-reformsamarbete-med-osteuropa-vastra-balkan-o-turkiet-2014---2020> Hämtad: 2020-12-03

Vlašić Feketija, Mirna - Łazowski, Adam, 2014. "The seventh EU enlargement and beyond: pre-accession policy vis-à-vis the Western Balkans revisited", Croatian Yearbook of European Law & Policy, vol. 10, s.1-37